

Ministerie van Landbouw, Visserij,
Voedselzekerheid en Natuur

PROGRAMMA WERKCONFERENTIE

Samenwerken aan een weerbare landbouw en natuur

Vrijdag 22 november 2024, Ontmoetingsgebouw Achmea Campus, Apeldoorn

INLEIDING

Klimaatverandering zet de Nederlandse natuur en landbouw onder steeds grotere druk, met ecologische, maatschappelijke en economische effecten tot gevolg. Om een duurzaam en **klimaatadaptief Nederlands landschap** te realiseren, is goede samenwerking tussen alle betrokken partijen nodig, waaronder financiers, verzekeraars en beleggers. Die zijn op hun beurt bezig met deze thema's en gebaat bij helder overheidsbeleid en werkbare wetgeving. Hoe geven we deze samenwerking vorm? En **hoe kunnen initiatieven van de financiële sector, overheden, de landbouw- en de natuursector elkaar versterken?**

Met deze vragen gaan we aan de slag in de werkconferentie 'Samenwerken aan een weerbare landbouw en natuur', georganiseerd door het ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur en de Werkgroep Klimaatadaptatie van het Platform voor Duurzame Financiering. Eerder bracht deze werkgroep het [rapport 'Klimaatadaptatie in een stroomversnelling'](#) uit, waarin onder andere kansen en knelpunten voor klimaatadaptatie in de landbouw uiteen zijn gezet. Op deze dag bespreken we met elkaar de problematiek en de urgentie en verkennen we oplossingsrichtingen. Doel is om gezamenlijke kansen voor versnelling te vinden.

Nog niet aangemeld? Dat kan [via deze link](#).

PROGRAMMA*

- 9:00 uur**   **Inloop met koffie en thee**
- 9:30 uur**   **Welkom en introductie** – Gerdie Schreuders, dagvoorzitter
- Lidwien Suur, Lid Raad van Bestuur, Achmea
  - Gerbert van der Wal, MT-lid en Plv directeur Europees, Internationaal en Agro-economisch beleid, Ministerie van LVVN
- 10:00 uur**   **Presentatie:** Klimaatadaptatie strategieën voor een natuurlijk en toekomstbestendig Nederland - Daan Verstand, Onderzoeker klimaatadaptatie in landelijk gebied, WUR
- 10:45 uur**   **Pauze**
- 11:15 uur**   **Gesprek 'Samenwerken aan een weerbare landbouw en natuur'**
- Jaap Breugem, Senior Manager Agro, Achmea
  - Merel Hendriks, Sustainability Officer, NWB Bank
  - Edwin Michiels, Portefeuillehouder Natuur, Klimaat & Energie, LTO
  - Inge Lardinois, MT-lid directie Plantaardige Agroketens en Voedselkwaliteit, Ministerie van LVVN
- 12:00 uur**   **Blik op de middag** – Toelichting op de zes deelsessies
- 12:15 uur**   **Lunch**
- 13:15 uur**   **Parallele deelsessies**
1. Weerbare open teelten bij droogte en vernatting
  2. Weerbare veehouderij bij klimaatverandering
  3. Weerbare open teelten bij verzilting
  4. Data voor een weerbare landbouw en natuur
  5. De rol van grondbezitters in klimaatadaptief land- en waterbeheer
  6. Financieren Nature-based Solutions (NbS)
- 14:45 uur**   **Pauze** met rondgang en interactie rond de resultaten
- 15:30 uur**   **Slot** – Gezamenlijke reflectie en samenvatting van de acties
- 16:00 uur**   **Netwerkborrel**

* Het plenaire programma en de deelsessies kunnen in de periode tot aan 22 november nog (licht) wijzigen.

DEELSESSIES

In iedere deelsessie bespreken we de te nemen adaptatiemaatregelen en publiek-private manieren om deze te faciliteren bij terreinbeheerders, waaronder landbouwers. **Het doel** is om 1) **inzichten** te **delen**, maar vooral ook om 2) **kansen** voor **samenwerking** en mogelijke **pilots** te vinden, die 3) mogelijk leiden tot **concrete** (en gezamenlijke) **acties**.

---

1. Weerbare open teelten bij droogte en vernatting

De Nederlandse landbouw staat voor de uitdaging van toenemende droogte én vernatting. **Hoe kunnen we de akkerbouw weerbaarder maken tegen toenemende droogte en vernatting?**

In deze deelsessie bespreken we oplossingsrichtingen op de korte- en lange termijn, zoals beter bodembeheer, slim watermanagement, precisielandbouw en teeltaanpassing. We kijken hierbij naar het optimaliseren van de huidige conventionele praktijk, maar ook naar omschakeling naar een meer regeneratieve bedrijfsvoering. Samen kijken we naar de informatie die nodig is voor akkerbouwers en wie welke informatie kan geven. We verkennen ook hoe banken, verzekeraars en overheden de maatregelen (samen) kunnen faciliteren, en wat daarvoor nodig is.

Met

- Ramon van der Tol – Sectormanager Food & Agri, Rabobank
  - Gerard van Noordenburg – Commercieel Directeur, Agriver
  - Kees van Drunen – Senior Beleidsmedewerker Agrofinanciering, Risicomanagement & Klimaatadaptatie, Ministerie van LVVN
-

2. Weerbare veehouderij bij klimaatverandering

Door klimaatverandering krijgt de veehouderij in toenemende mate te maken met weersextremen, natuurrampen en nieuwe ziekterisico's. **Hoe kunnen we de veehouderij weerbaarder maken tegen de effecten van klimaatverandering?**

In deze deelsessie schetsen we de effecten van klimaatverandering op de veehouderij. We bespreken zowel korte termijn- als lange termijnoplossingen, zoals verbeterd stalmanagement, beschutting in weilanden, toekomstbestendig diertransport en het belang van preventie en schadebeperking in het kader van stalbranden, uitval van mechanische ventilatie en natuurrampen. Samen kijken we naar de informatie die nodig is voor veehouders en wie welke informatie kan geven. We verkennen ook hoe banken, verzekeraars en overheden de maatregelen (samen) kunnen faciliteren, en wat daarvoor nodig is.

Met

- Esmée Hendriksen – Beleidsadviseur Dierenwelzijn, Ministerie van LVVN
  - Floor Smorenburg – Beleidsmedewerker Dierenwelzijn, Ministerie van LVVN
  - Martijn Stijntjes – Senior Beleidsmedewerker Diergezondheid, Ministerie van LVVN
  - Dirk-Jan Slotman – Schade-expert, Achmea Agro
-

3. Weerbare open teelten bij verzilting

Landbouwgronden in kust- en deltagebieden verzilten door klimaatverandering. Dit leidt tot verminderde gewasopbrengsten en minder beschikbaar zoet water. **Hoe kunnen we de akkerbouw weerbaarder maken tegen verzilting?**

In deze sessie kijken we samen naar (preventieve) maatregelen tegen verzilting, waaronder slim watermanagement en precisielandbouw. We kijken ook naar een eventuele overstap naar zouttolerante gewassen en een meer regeneratieve bedrijfsvoering. Welke informatie hebben akkerbouwers nodig en wie kan welke informatie geven? We verkennen ook hoe banken, verzekeraars en overheden de maatregelen (samen) kunnen faciliteren, en wat daarvoor nodig is.

Met

- Bouke de Vries – Bestuursadviseur Publieke Zaken, Rabobank
  - Emma Knol – Onderzoeker Klimaat & Bedrijf, Wageningen Plant Research
-

4. Data voor een weerbare landbouw en natuur

Klimaatadaptieve landbouw en natuur vereisen goed inzicht in de klimaatrisico's en de effectiviteit van eventuele maatregelen. Data speelt een cruciale rol bij het voorspellen van risico's als ziekten en weersextremen, en geeft inzicht in de gevolgen daarvan. Data wordt ook gebruikt voor het monitoren van gewassen voor precisielandbouw en het doorrekenen van de duurzame impact van maatregelen. Daarnaast zijn er modellen en data beschikbaar om de gezondheid van ecosystemen te beoordelen.

In deze sessie verkennen we het instrument Open Bodem Index (OBI) voor het monitoren van de klimaatrobustheid van bodems. Ook kijken we naar de bruikbaarheid van OBI voor CSRD-rapportages en de samenhang met andere datastromen. De OBI is ontwikkeld om de gezondheid van de bodem inzichtelijk te maken en boeren te helpen duurzame keuzes te maken door middel van meetbare resultaten en concrete beloningsstructuren. Dit instrument brengt data over de biologische, chemische en fysische processen van de bodem samen en biedt een gemeenschappelijke taal voor boeren, beleidsmakers en andere ketenpartijen zoals financiële instellingen. Door de bodemgezondheid te koppelen aan beloningen, zoals kortingen op de (erf)pacht bij a.s.r., wordt duurzaamheid niet alleen haalbaar, maar ook lonend voor agrarische ondernemers. De OBI wordt inmiddels breed ondersteund en biedt een voorbeeld van hoe data kan bijdragen aan klimaatadaptieve landbouw.

Met

- Django Conradi – Portfoliomanager, ASR Dutch Farmland Fund
  - Jan-Arie Koorevaar – Directeur, Stichting Open Bodemindex
-

5. Rol van grondbezitters in klimaatadaptief land- en waterbeheer

Grondbezitters spelen een cruciale rol in het bevorderen van ecologisch verantwoord en klimaatadaptief land- en waterbeheer. Door grond aan te kopen met kapitaal van investeerders, donateurs en leden van coöperaties, kunnen zij voorwaarden stellen aan het gebruik ervan. Dit bevordert de beschikbaarheid van agrarische grond voor duurzame en natuurinclusieve initiatieven en stelt betrokkenen in staat om een klimaatadaptief gebruik van het land voor de langere termijn zeker te stellen.

In deze sessie onderzoeken we welke randvoorwaarden grondbezitters momenteel (kunnen) stellen en in hoeverre klimaatadaptatie hierin een plek heeft. We verkennen hoe grondbezitters klimaatadaptatie kunnen bevorderen en hoe zij als verpachter kunnen differentiëren op basis van duurzaam en natuurinclusief land- en watergebruik, zowel op de korte als lange termijn. Ook bekijken we hoe de financiële sector ondersteunende instrumenten - zoals obligatieleningen en spaar-, erfpacht- en beleggingsproducten - kan ontwikkelen. Welke samenwerkingsverbanden en rolverdelingen zijn wenselijk om klimaatadaptatie via grondbezit verder te brengen?

Met

- Fadyan Pronk – Fund Manager & Hoofd van Portfolio Management, a.s.r.
- Henk Boxma – Coördinator Grondbeleid, Ministerie van LNVN

---

6. Financieren (/verzekeren) Nature-based Solutions (NbS)

Het toepassen van Nature-based Solutions (NbS) in de landbouw is een effectieve manier om natuurlijke processen in te zetten voor klimaatadaptatie. Denk hierbij aan het aanleggen van natuurlijke waterbuffers voor het overbruggen van droge en natte perioden, het gebruik van natuurlijke vijanden voor plaagbestrijding of het planten van bomen en heggen voor verkoeling en erosiepreventie. Bij NbS is er meestal sprake van extra voordelen, zoals ecosysteemdiensten waar de hele samenleving van profiteert. Deze baten zijn vaak moeilijk te monetariseren. Er zijn verschillende publiek-private financieringsvormen in opkomst om de implementatie van NbS te bevorderen.

In deze sessie verkennen we de businesscase van NbS. Het leveren van ecosysteemdiensten kan bijvoorbeeld beloond worden binnen de eco-regeling van de nieuwe GLB, of met carbon- of biodiversity-credits.

We onderzoeken innovatieve financieringsvormen zoals blended finance, het combineren van financiële incentives en het verzekeren van nieuwe risico's rond NbS-maatregelen. Hierbij kijken we naar (nieuwe) samenwerkingsverbanden en kansrijke rollen voor landbouwers, natuurbeheerders, overheden en financiële instellingen.

Met

- Dick van den Oever – Managing Director, a.s.r. Vastgoed
- Merel Hendriks – Sustainability Officer, NWB Bank
- Esmee Kooijman – Beleidsmedewerker Natuur & Economie, Ministerie van LNVN

PRAKTISCHE INFORMATIE

Adres: Achmea, Laan van Malkenschoten 20, Apeldoorn. Het Ontmoetingsgebouw bevindt zich achter het Achmea gebouw aan de Laan van Malkenschoten 20, je kunt links om het gebouw heen lopen.
Parkeren: P4 of P5.

Voor informatie over de werkconferentie kun je contact opnemen met Hermen Groenendijk of Anne-Marie Bor via info@nextgreen.nl.